Numer 3(20)/2021

SECURITY REVIEW

Numer 3(20)/2021

(lipiec – sierpień – wrzesień 2021)

Instytut Analizy Ryzyka Sp. z o. o.

ISSN 2543-6694

SECURITY REVIEW

NUMER 3(20)/2021

Drodzy czytelnicy,

oddajemy w Państwa ręce dwudziesty numer czasopisma „Security Review", a zarazem trzeci w 2021 roku.

Znajdą w nim Państwo dwa artkuły naukowe. Pierwszy artykuł w języku polskim pt. *Oszustwa „na legendę" istotnym zagrożeniem dla seniorów* oraz drugi pt. *Wykorzystanie oprogramowania EFIT6 w procesie odtwarzania wyglądu człowieka na podstawie opisu słownego jako przykład nowoczesnych narzędzi kryminalistycznych*. W numerze znajdziecie również recenzję książki *Filary securitologii społecznej*.

Pragnę również poinformować Państwa, że w najbliższym czasie tj. 12 maja 2022 roku Instytut nauk o Bezpieczeństwie Wydziału nauk Społecznych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego wraz z innymi podmiotami organizuje konferencje naukową z cyklu „Bezpieczeństwo informacyjne". Szczegóły w numerze.

Mam nadzieję, że kolejny numer również spotka się z państwa zainteresowaniem. Życzę miłej lektury i refleksji.

W imieniu Rady Naukowej
i Zespołu Redakcyjnego
gen. bryg. rez. dr hab. inż. Tomasz Bąk

W TYM NUMERZE:

Wykorzystanie oprogramowania EFIT6 w procesie odtwarzania wyglądu człowieka na podstawie opisu słownego jako przykład nowoczesnych narzędzi kryminalistycznych S. 3

Andrzej Bodzioch
Grzegorz Świerad

Oszustwa „na legendę" istotnym zagrożeniem dla seniorów S. 12

Bartosz Kłoda

Recenzja książki *Filary securitologii społecznej* S. 23

Jerzy Stańczyk

Zaproszenie na na VII Ogólnopolską Konferencję Naukową **„Cyberprzestrzeń jako pole zmagań o bezpieczeństwo informacyjne"** S. 26

WYKORZYSTANIE OPROGRAMOWANIA EFIT6 W PROCESIE ODTWARZANIA WYGLĄDU CZŁOWIEKA NA PODSTAWIE OPISU SŁOWNEGO JAKO PRZYKŁAD NOWOCZESNYCH NARZĘDZI KRYMINALISTYCZNYCH

Andrzej Bodzioch

Grzegorz Świerad

WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa

Abstract

The use of EFIT6 software in the process of recreating the appearance of a human based on a verbal description as an example of modern forensic tools

The aim of the article is to discuss the use of EFIT6 software in the process of recreating the appearance of a human based on a verbal description. This is an example of the use of innovative tools in forensics. The publication discusses the evaluation of the methods of creating a memory portrait over the years, pointing to the drawing, assembly and computer methods. The issues related to the use of a memory portrait as evidence in criminal proceedings were also characterized. The individual functions of the EFIT6 software related to the shaping of individual elements of human appearance related to its identification were presented in detail.

Keywords: memory portrait, description, forensic tools, EFIT6

Wprowadzenie

Dynamiczny rozwój technologiczny na świecie obserwowany jest już od lat 70 XX w. Wtedy została zapoczątkowana trzecia rewolucja przemysłowa, bazująca na najnowszych dokonaniach człowieka. Warto zauważyć, że kryminalistyka również podąża za rozwojem nowych technologii. Odkrycia i wynalazki w istotny sposób przyczyniły się do dużych zmian we wszystkich sferach życia człowieka. Powszechna komputeryzacja, a później informatyzacja spowodowała ewolucję sposobu działalności sprawców niektórych przestępstw co skutkowało pojawieniem się nowych form przestępczości. Z drugiej strony rozwój technologiczny wykreował potrzebę wyodrębnienia nowych dziedzin kryminalistyki np. informatyki śledczej jak również wprowadzeniu do praktyki szeregu innowacyjnych narzędzi kryminalistycznych. Przykładem takich rozwiązań jest oprogramowanie do tworzenia portretów pamięciowych EFIT6. Oprogramowanie EFIT6 podczas pracy nad wizerunkiem efektywnie dostosowuje się do wskazań świadka. Przedstawiając kolejne propozycje wyglądu, prowadzi stopniowo do jak najwierniejszego odtworzenia wyglądu twarzy. Program jest bardzo łatwy do zrozumienia, przejrzysty i bezproblemowy w obsłudze. Pozwala zaoszczędzić czas oraz wysiłek śledczych i świadków. Podczas gdy żaden inny materiał dowodowy w postepowaniu nie jest osiągalny, system EFIT6 może dostarczyć wskazówek naprowadzających na sprawcę. Ponadto uzyskane

podczas pracy z programem obrazy mogą być z łatwością wykorzystywane do wyszukiwania osób w oparciu o automatyczne systemy rozpoznawania twarzy. (https://mr-tech.pl/oprogramowanie-specjalistyczne/efit-6/).

Ewaluacja metod tworzenia portretu pamięciowego

Portret pamięciowy to jedna z najstarszych metod badawczych znajdujących zastosowanie w kryminalistyce. Stworzenie portretu pamięciowego w dużym stopniu odzwierciedlającego rzeczywisty wygląd poszukiwanej osoby to zadanie niezwykle skomplikowane. Spowodowane jest to wpływem wielu aspektów na odwzorowanie wyglądu twarzy. Wśród nich zwrócić uwagę należy na czas obserwacji, upływ czasu od momentu obserwacji osoby do momentu jej opisywania, indywidualne predyspozycje świadka, umiejętności biegłego, czy wykorzystanie środków pomocniczych służących do stworzenia portretu pamięciowego. (Kulicki, Kwiatkowska-Wójcikiewicz, Stępka, 2009, s. 260-261). Ewaluacja technik tworzenia portretów pamięciowych jest przykładem interdyscyplinarnej współpracy wielu dziedzin. System identyfikacji człowieka bazujący na precyzyjnym opisie słownym jego wyglądu, z zastosowaniem jednolitego nazewnictwa, został opracowany przez Alphonse Bertillona. (Hanausek 2009, s. 14) Portret pamięciowy wywodzi się z antroposkopii – metody opisu cech jakościowych człowieka, przy użyciu schematycznych rysunków lub skal wzorcowych. Portret pamięciowy może przyjąć dwie formy: opisową lub obrazową. Forma opisowa to rysopis natomiast forma obrazowa jest wizualizacją wyglądu osoby w postaci odręcznego rysunku, składanej formy graficznej lub fotograficznej czy obrazu komputerowego. Proces odtwarzania wyglądu człowieka odbywa się z wykorzystaniem trzech grup metod: metody rysunkowej, metody montażowej oraz metody komputerowej. Wyodrębnienie trzech metod tworzenia portretów pamięciowych powszechnie spotykamy w literaturze przedmiotu. Metoda rysunkowa polega na sporządzeniu odręcznego rysunku twarzy en face za pomocą ołówka na papierze. Metody montażowe polegają na ręcznym składaniu kompletnego wizerunku sprawcy z wykorzystaniem baz licznych obrazów poszczególnych elementów twarzy, dostępnych w formie graficznej lub fotograficznej. Sposób ten polega na tworzeniu obrazu z dostępnych w katalogu elementów, warstw. Wraz z rozwojem technologicznym dynamicznie rozwijać zaczęła się komputerowa technika tworzenia portretów pamięciowych. Zaczęły powstawać programy komputerowe charakteryzujące się łatwością obsługi, dostępnością szerokich baz wariantów cech twarzy czy narzędzi pozwalających na obróbkę graficzną tworzonego obrazu. Dzięki temu, do tworzenia portretów pamięciowych przestało być konieczne posiadanie ponadprzeciętnych zdolności artystycznych. (Kabzińska, 2013, s. 209). Portret pamięciowy tworzony z wykorzystaniem metod komputerowych powstaje poprzez połączenie elementów twarzy tj. oczu, ust, nosa, brwi, włosów, zarostu itd., dzięki zastosowaniu algorytmów sztucznej inteligencji. Aby stworzyć portret pamięciowy metodą komputerową, kluczowe jest odpowiednie dopasowanie do siebie wybranych elementów twarzy. Jest to o tyle istotne, iż nieprawidłowe dopasowanie wzorców twarzy doprowadzi do nienaturalnego wyglądu sporządzonego portretu pamięciowego, eliminując możliwość wykrycia sprawcy.

Portret pamięciowy jako dowód w postępowaniu karnym

W procesie poszukiwania sprawców przestępstw bardzo istotną rolę odgrywają jego cechy zewnętrzne, które wynikają z antropologicznej budowy ciała ludzkiego. Analizując metody odtwarzania wyglądu człowieka należy zwrócić uwagę na ważne pojęcia, takie jak ryso-

pis czy portret pamięciowy. Rysopis stanowi opis słowny wyglądu człowieka, który zawiera dane dotyczące najważniejszych elementów budowy całej sylwetki, a więc głowy, ubioru, czy również cech dynamicznych. Portret pamięciowy jest natomiast opisem w formie graficznej zapamiętanego przez świadka wyglądu człowieka z uwzględnieniem charakterystycznych cech statycznych (stałych, niezmiennych) oraz dynamicznych (zmiennych). Biorąc pod uwagę cel procesu karnego, a więc rozstrzygniecie o jego przedmiocie, należy wskazać, że dowody mają w nim zasadnicze znaczenie. Każdy czyn przestępny pozostawia ślady, czyli znaki świadczące o tym, że coś istniało lub działo się. Mogą to być ślady materialne, a więc ślady pozostawione w miejscu popełnienia czynu np. ślady mechanoskopijne czy daktyloskopijne, ale również ślady pamięciowe. Śladami pamięciowymi nazwiemy zmiany pozostawione w układzie nerwowym człowieka przez określone przeżycia, które stanowią podstawę późniejszego odtworzenia, a więc pamięci i doświadczeń. Ślady pamięciowe odgrywają decydującą role w procesie rekonstrukcji zdarzenia. Nierzadko dochodzi do tego, że sprawca jest widziany na miejscu popełnienia czynu zabronionego przez samego pokrzywdzonego lub też świadków zdarzenia. Ważnym zadaniem kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia jest ustalenie świadków, którzy widzieli sprawcę przestępstwa. W takiej sytuacji najbardziej istotne stają się wszelkie cechy wyglądu sprawcy, zapamiętane przez świadka, pozwalające na sporządzenie portretu pamięciowego sprawcy. Zapisane w pamięci świadka okoliczności będące istotne dla organu procesowego przekazywane są podczas przesłuchania. Takie zeznania stanowią informacje dowodowe, a czynność przesłuchania świadka stanowi przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka (Marzec, 1996, s. 21). Szczególną formą przesłuchania świadka, stanowi przesłuchanie, którego celem jest odtworzenie wyglądu sprawcy. E. Gruza stoi na stanowisku, iż czynność dowodową wykonywaną w celu odtworzenia wyglądu osoby należy klasyfikować jako specyficzną formę okazania. (Gruza, 1994, s. 130)

Na podstawie zeznań świadka biegły (ekspert rysownik) pozyskuje materiał badawczy, który posłuży do wydania opinii. W procesie odtworzenia wyglądu osoby biegły pełni dwie role: pierwotnego i oddzielnego źródła dowodowego. Rola pierwotnego źródła dowodowego związana jest z aktywnym uczestnictwem w przesłuchaniu świadka, natomiast rola oddzielnego źródła dowodowego realizowana jest poprzez tworzenie obrazowego portretu osoby. Portret pamięciowy jak i sprawozdanie z przeprowadzonych badań stanowią środek dowodowy będący częścią materiału dowodowego. Czynność utrwalania zeznań świadka dokumentowana jest protokołem. Poza tradycyjną formą dokumentowania czynności procesowej mogą zostać zastosowane inne formy, takie jak np. stenogram. Czynności z udziałem świadka mogą być rejestrowane poprzez utrwalenie obrazu i dźwięku. (Mikawoz, 2006 s. 15)

Oprogramowanie EFIT6 jako narzędzie odtwarzania wyglądu zewnętrznego sprawcy przestępstwa

EFIT6 jest programem służącym do odtwarzania wyglądu osób na podstawie opisu słownego świadków danego zdarzenia. Jest najbardziej rozwiniętym narzędziem służącym do tworzenia portretów pamięciowych, gdyż zawiera szesnaście baz danych, obejmujących szerokie dane demograficzne Europy, Azji Południowo-Wschodniej, Ameryki Północnej i Południowej oraz Bliskiego Wschodu. Takie rozwiązanie umożliwiające wykorzystanie danych demograficznych pozwala na stworzenie portretu pamięciowego sprawcom, z którymi na co dzień nie ma styczności czy potrzeby tworzenia portretów osób np. z dalekiego wschodu.

Ponadto oprogramowanie posiada zaimplementowane bazy tysięcy akcesoriów, w tym odzieży, okularów czy biżuterii, które pozwolą jak najdokładniej odtworzyć wizerunek podejrzanego, ale także różnych typów fryzur, zarostów, czy blizn. EFIT6 posiada wiele rozwiązań

technicznych umożliwiających odtworzenie nawet najbardziej nietypowych, specyficznych twarzy osób, znaków charakterystycznych. Samo modelowanie twarzy uwzględniające parametr wieku, mimiki charakterystycznych kształtów odbywa się sposób bardzo płynny i umożliwiający ich prezentację na żywo w trakcie rozmowy ze świadkiem. Uzyskane podczas pracy z programem obrazy mogą być z łatwością wykorzystywane do wyszukiwania osób w oparciu o automatyczne systemy rozpoznawania twarzy.

Opcjonalnie istnieje możliwość rozbudowy oprogramowania EFIT6 o moduł 3D, który umożliwia odtworzenie fragmentu twarzy np. z boku. Funkcja ta jest przydatna w momencie, gdy świadek zdarzenia widział osobę podejrzaną z profilu, z tyłu, czy z boku. Ponadto moduł 3D daje możliwość stworzenia rysopisu, który zostanie zaprezentowany jak pełen obraz z możliwością obrotu. Wszystkie powyższe funkcje oprogramowania EFIT 6 w połączeniu z kadrą posiadającą doświadczenie w pracy ze świadkami zdarzenia zapewnia możliwość stworzenia specjalistycznego stanowiska pracy portrecistów, z którego korzystają służby w 32 krajach na świecie. Powyższe pozwala na wskazanie powyższego rozwiązania jako świetnego narzędzia do rozwoju i przygotowania do pracy w najbardziej wymagających formacjach. (https://visionmetric.com/efit6/).

Tworzenie portretu rozpoczyna się od wstępnego rysopisu osoby. Aby rozpocząć prace rysownik musi uzupełnić dane wykonującego portret, dane świadka lub poszkodowanego, a także określić podstawowe informacje dotyczące sprawcy tj. płeć, grupa etniczna oraz wiek. Po określeniu podstawowych parametrów sprawcy i odpowiedzi na pytania dotyczące świadka oraz sprawcy rysownik może przejść do wyboru poszczególnych elementów twarzy.

Rysunek 1. Określenie podstawowych danych dotyczących portretu pamięciowego

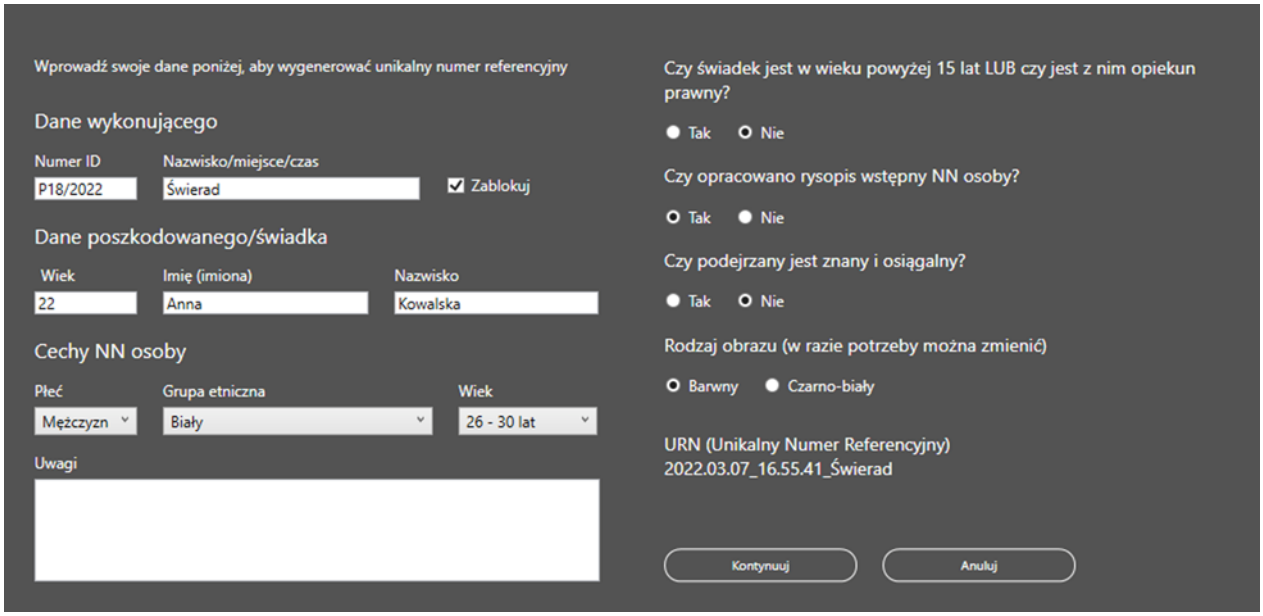

Po uzupełnieniu podstawowych danych dotyczących portretu pamięciowego sprawcy rysownik przechodzi do trybu multi, który proponuje dziewięć różnych symulacji takich elementów jak: kształt twarzy, nos, usta, oczy oraz brwi.

Rysunek 2. Tryb multi – wybór odpowiedniego kształtu twarzy

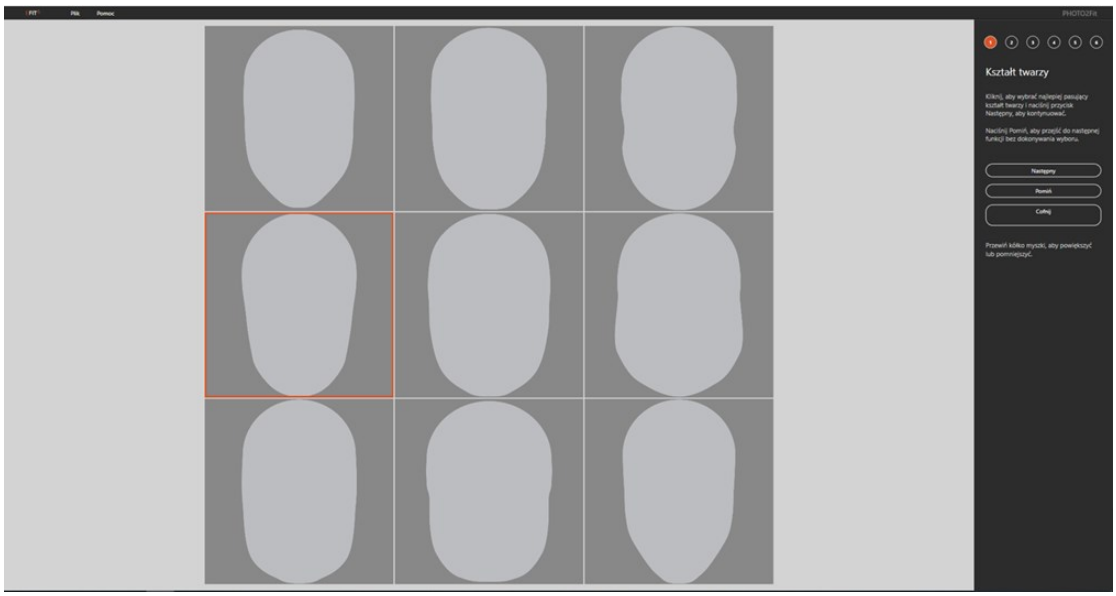

Po wyborze najbardziej zbliżonych wariantów kształtu twarzy, nosa, ust, oczu oraz brwi program symuluje dziewięć sylwetek. Świadek już na początkowym etapie sporządzania portretu pamięciowego może wyrazić opinie na temat podobieństwa poszczególnych cech bądź części twarzy wyznaczając rysownikowi kierunek prowadzenia dalszych prac. Bieżąca możliwość edycji oraz powrotu do wykonanych czynności znacznie ułatwia współpracę ze świadkiem.

Rysunek 3. Tryb multi – określenie wariantów cech

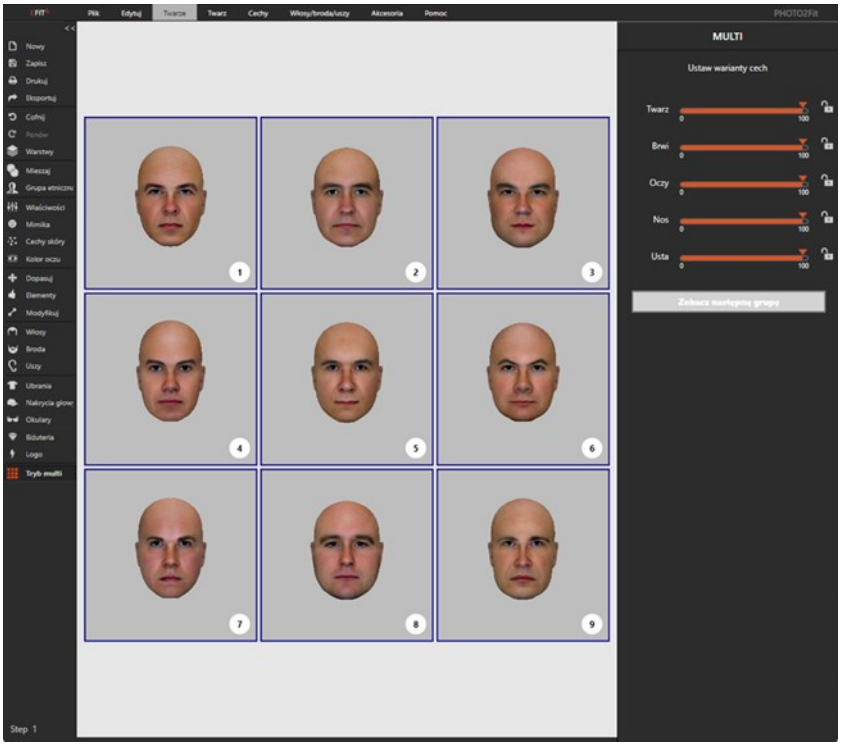

Oprogramowanie EFIT6 pozwala na określenie szeregu cech człowieka mających wpływ na jego wygląd. Rysownik może zasymulować takie cechy twarzy jak wiek, odcień skóry, kontrast, otyłość, czy zmarszczki. Ponadto możliwa jest wizualizacja emocji, można określić poziom życzliwości, wrogości, przyjazności, szczęścia czy inteligencji jak również mimiki, a więc smutku czy uśmiechu.

Rysunek 4. Określenie cech, emocji i mimiki

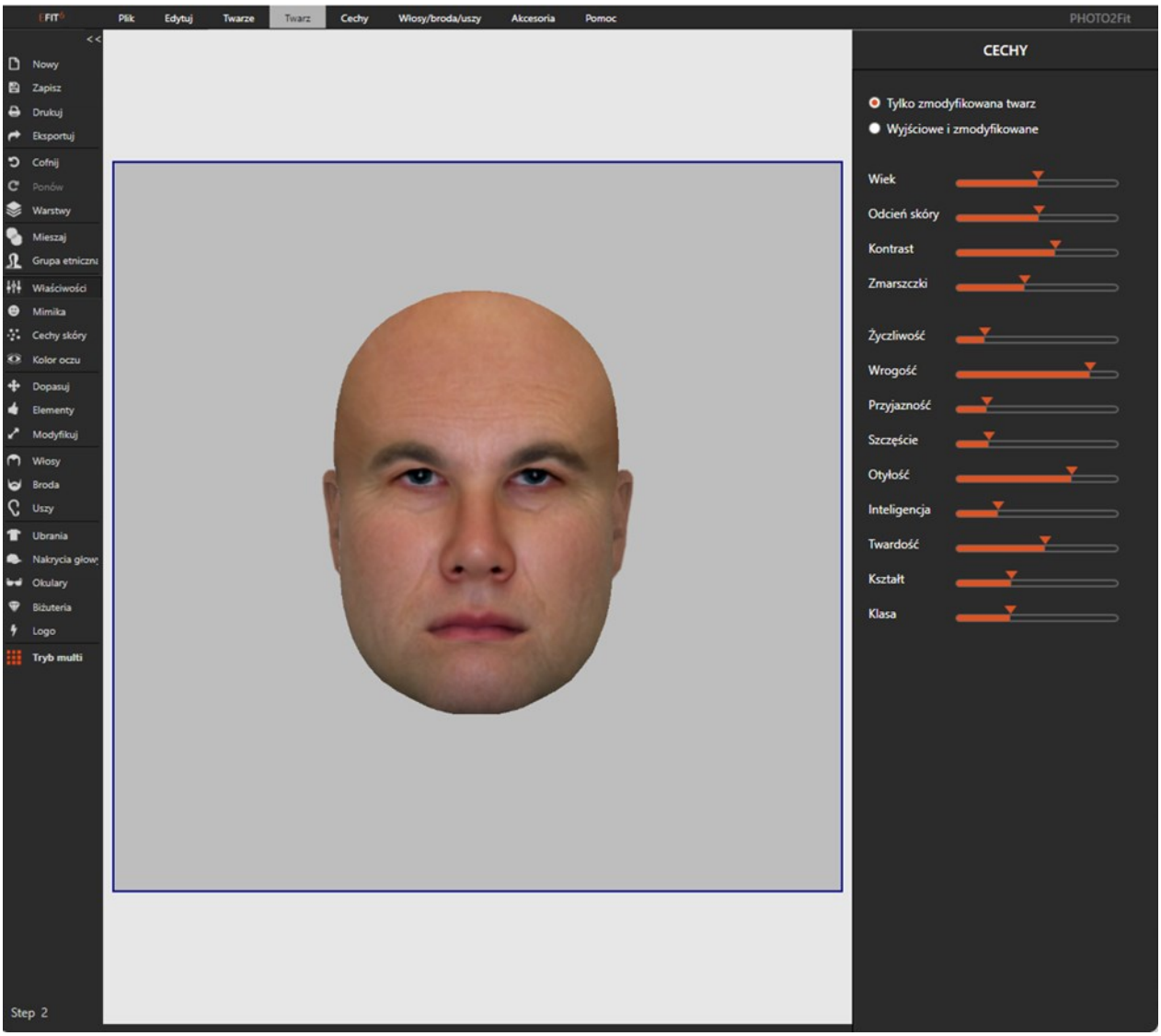

W kolejnym etapie tworzenia portretu pamięciowego program pozwala nam na edycje cech skóry. Rysownik ma możliwość zmiany wielkości, kształtu, odcienia uszu, nosa, oczu, ust, podbródka, czoła, policzków. Możliwe jest także dodanie blizn, tatuaży, piegów czy zmian skórnych. Na tym etapie możemy wybrać fryzurę i zarost – ich kształt, kolor, położenie, czy długość.

Rysunek 5. Wybór kształtu twarzy, zarostu, fryzury oraz znaków szczególnych

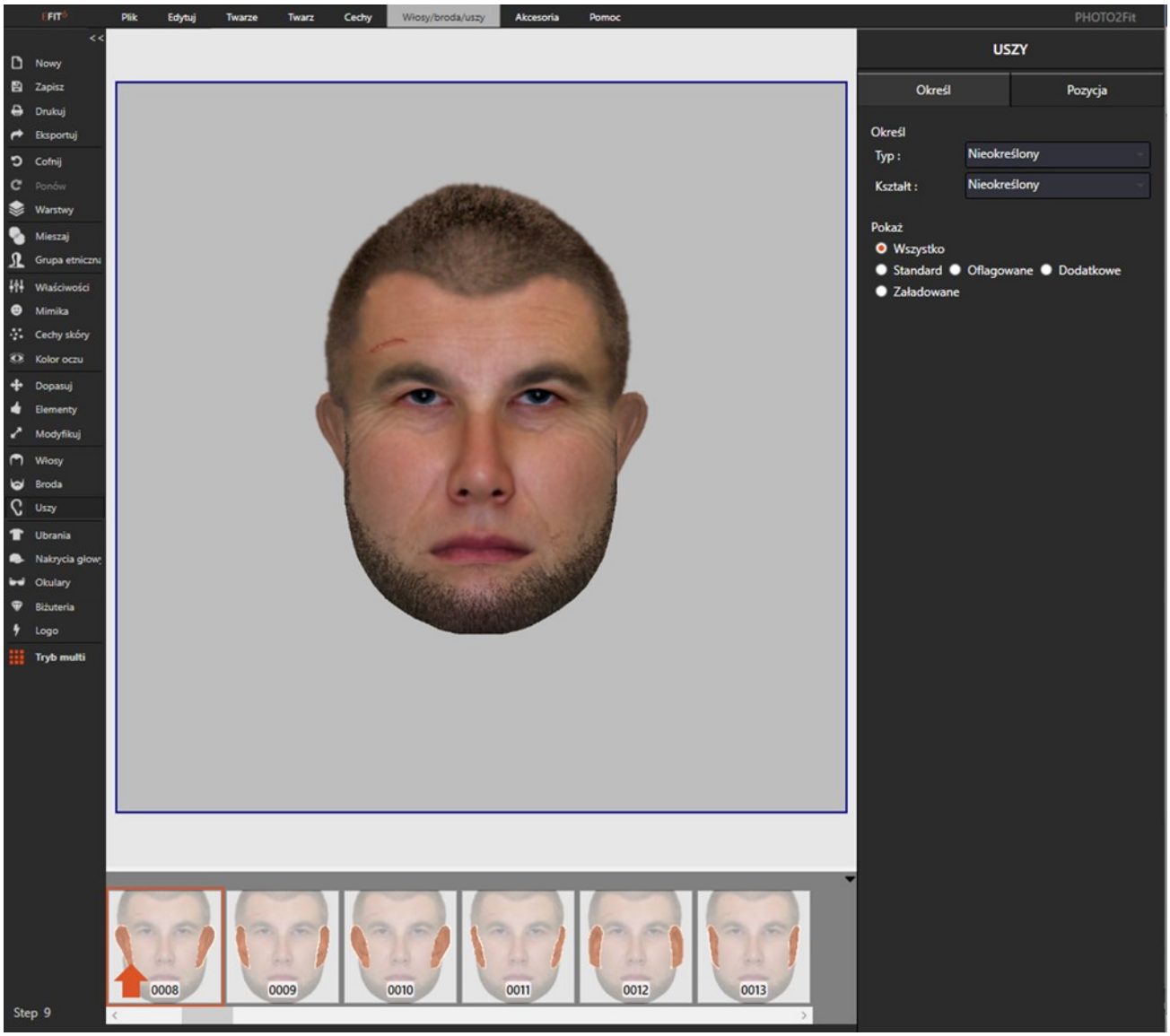

Na ostatnim etapie tworzenia portretu pamięciowego rysownik może uzupełnić wygląd sprawcy o ubrania, nakrycia głowy, okulary, a także biżuterie czy logo. Szeroka baza różnego rodzaju elementów garderoby, akcesoriów czy biżuterii pozwala na odwzorowanie rzeczywistego wyglądu sprawcy. Ważną opcją jest również możliwość importowania zewnętrznych elementów i poszerzania dostępnej bazy.

Rysunek 6. Uzupełnienie portretu o ubrania, nakrycia głowy, okulary oraz biżuterie

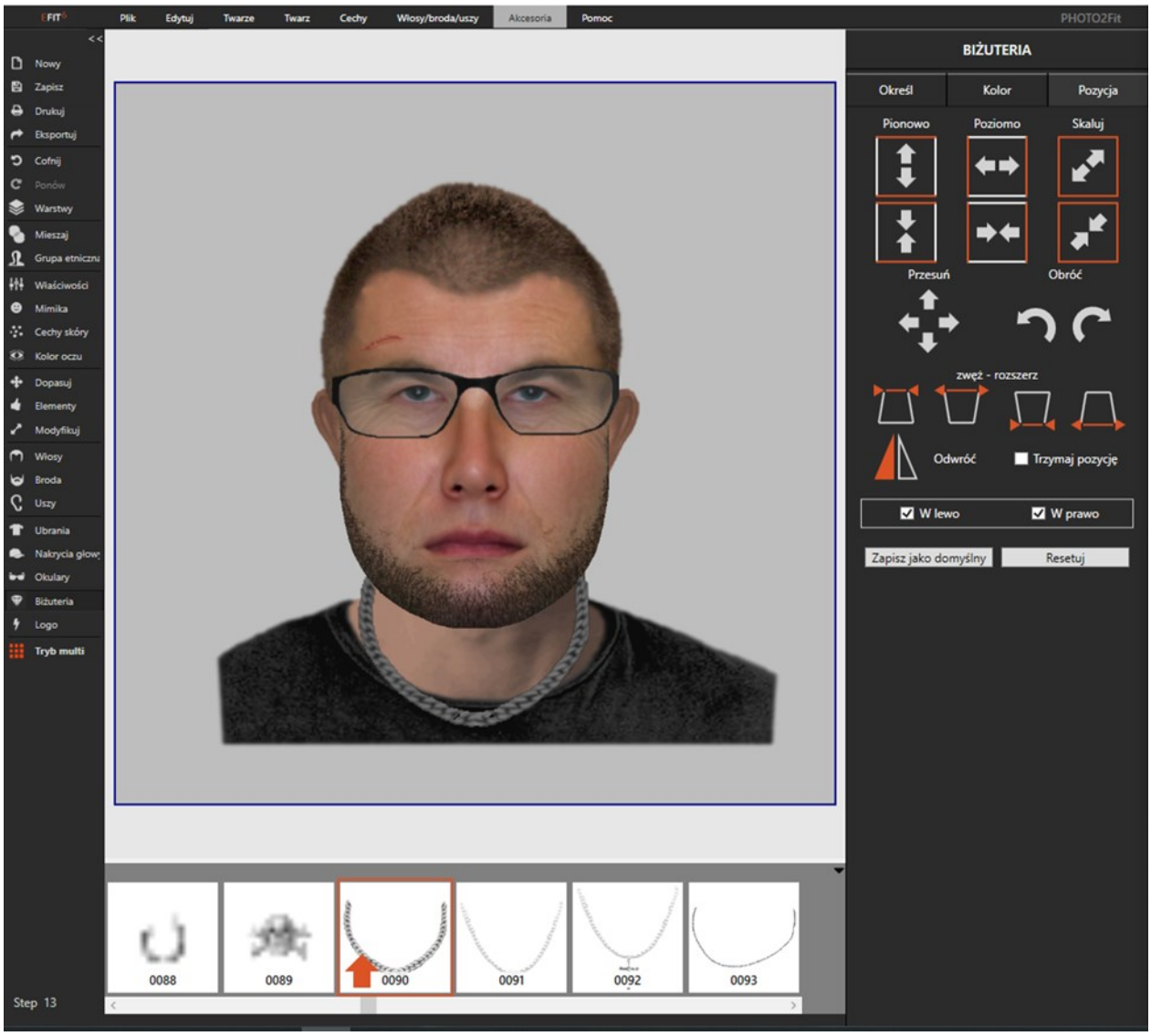

Zakończenie

Rozwój kryminalistyki jako nauki multidyscyplinarnej jest związany z postępem technologicznym. Biorąc pod uwagę dynamiczny rozwój nowoczesnych technologii w życiu codziennym, należy szukać ich szerokiego zastosowania również w kryminalistyce. Organy ścigania w perspektywie ostatnich lat podejmowały i podejmują szereg innowacyjnych projektów, pozwalających na bardziej efektowną walkę z przestępczością. Całokształt pracy śledczych wymaga oparcia o najnowocześniejsze technologie i wykorzystania innowacyjnych narzędzi, które pozwolą na poprawę skuteczności działań służb, pisząc przy tym nowy rozdział w kryminalistyce. Wśród licznych innowacji stosowanych w kryminalistyce, pozwalających na skuteczne zwalczanie przestępczości poprzez możliwość wytypowania oraz ustalenia tożsamości osób podejrzanych o popełnienie czynu zabronionego, możemy wskazać na narzędzia wspomagające tworzenie portretów pamięciowych. Ich głównymi zaletami, stanowiącymi przewagę nad klasycznymi rozwiązaniami (portretem pamięciowym wy-

konywanym metodą rysunkową lub montażową) jest brak konieczności posiadania zdolności artystycznych, a także łatwość i intuicyjność obsługi, szybkość działania czy szeroka baza części twarzy, ubioru, biżuterii, czy innych akcesoriów. Dzięki wykorzystaniu sztucznej inteligencji możliwe jest uzyskanie efektów mających nierzadko decydujący wpływ na wykrycie sprawcy przestępstwa.

Bibliografia

1. Gruza, E. (1994). *Okazanie. Problematyka kryminalistyczna*. Toruń: Wydawnictwo Comber.
2. Hanuasek, T. (2009). *Kryminalistyka. Zarys wykładu*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
3. Kabzińska, J. (2013). *Metody antropologii sądowej*. [w.] *Kryminalistyka. Przewodnik*. Toruń: Dom Organizatora.
4. Kulicki, M., Kwiatkowska-Wójcikiewicz, V., Stępka, L. (2009). *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
5. Marzec, S. (1996). *Obrazowy portret pamięciowy jako dowód w procesie.* [w.] *Problemy kryminalistyki*. nr 211. Warszawa: Wydawnictwo Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego.
6. Mikawoz, S. (2006). *Metody odtwarzania wyglądu zewnętrznego sprawcy przestępstwa na podstawie zeznań świadków*. [w.] *Badania antroposkopijne. Portret pamięciowy – wybrane zagadnienia*. Warszawa: Wydawnictwo Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji.
7. https://mr-tech.pl/oprogramowanie-specjalistyczne/efit-6/
8. https://visionmetric.com/efit6/

Spis rysunków

Rysunek 1. Określenie podstawowych danych dotyczących portretu pamięciowego

Rysunek 2. Tryb multi – wybór odpowiedniego kształtu twarzy

Rysunek 3. Tryb multi – określenie wariantów cech

Rysunek 4. Określenie cech, emocji i mimiki

Rysunek 5. Wybór kształtu twarzy, zarostu, fryzury oraz znaków szczególnych

Rysunek 6. Uzupełnienie portretu o ubrania, nakrycia głowy, okulary oraz biżuterie

OSZUSTWA „NA LEGENDĘ" ISTOTNYM ZAGROŻENIEM DLA SENIORÓW

Bartosz Kłoda

WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa

Abstract

Frauds with legends essential threat for seniors

Legend scams pose a serious threat to seniors. Criminals are committed in order to manipulate the trust of seniors who often use social engineering. Despite high penalties for these acts, it is still one of the most dangerous scams. Criminals use various methods, often resorting to many tricks and using various disguises. At the same time, the high degree of conspiracy and the extensive construction of criminal groups committing frauds with legends is a big problem for law enforcement agencies. Therefore social programs are run to educate seniors and warn them against such scams. They are organized by various organizations and security services. Frauds with legends is constantly evolving to adapt to the current realities, which means that there is a constant need to increase the awareness of seniors and fight with this type of crime.

Keywords: personal security, individual security, frauds with legend, senior society, social engineering

Pojęcie oszustwa

Słowo „oszustwo" w języku polskim jest obecne od bardzo dawna. W swojej podstawowej formie, zgodnie z definicją słownika języka polskiego, jest to czynność, która polega na świadomym wprowadzaniu kogoś w błąd celem osiągnięcia własnej korzyści (Sobol, 1997, s. 584). Język potoczny czyn oszustwa obrazuje przy użyciu wielu synonimów. Zaliczyć do nich możemy m.in.: malwersowanie, kantowanie, szwindlowanie, fałszerstwo, wyłudzenie, oszwabianie, kitowanie, kuglowanie. Często, jak widać, są to słowa zaczerpnięte z innych języków. Dla przykładu – wyraz potoczny „szwindlowanie" jest terminem pochodnym od słowa „szwindel", które z kolei jest spolszczoną wersją niemieckiego słowa „schwindel". Etymologia tego typu wyrażeń wywodzi się z rozmaitych okresów historycznych, które obfitowały w wydarzenia, takie jak chociażby rozbiory Polski, czy okupacja niemiecka ziem polskich, co spowodowało zaczerpnięcie różnych określeń na dane czynności z języków obcych, a w tym przypadku z języka niemieckiego. W polskim kodeksie karnym oszustwo w postaci syntetycznego przestępstwa zostało wprowadzone w roku 1932 (Kukuła, 2014, s. 76). Wówczas przyjęło postać czterech odmian, gdzie trzy z nich (art. 265, 266 i 267) nie posiadają obecnie swoich odpowiedników w kodeksie karnym, a czwarta, podstawowa odmiana (art. 262), po modyfikacjach w niewielkim wymiarze obowiązuje w dalszym ciągu.

Obecnie kodeks karny penalizuje przestępstwo oszustwa na gruncie art. 286 (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny Dz.U. z 2021 r. poz. 2345, dalej jako k.k.). Ów akt

normatywny w omawianym artykule nie wskazuje konkretnych czynów, które zaliczyć możemy do oszustwa, jednakże wyraźnie określa, że osoby, które bogacą się m.in. za pośrednictwem osiągania korzyści majątkowych poprzez wprowadzanie w błąd innych (często seniorów), przekazywania fałszywych informacji lub korzystając z niewiedzy bądź łatwowierności swych potencjalnych ofiar, podlegają karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Sąd Najwyższy w swoim uzasadnieniu prawnym wskazuje, iż szkoda nie jest warunkiem koniecznym do zaistnienia faktu niekorzystnego rozporządzenia mieniem (Wyrok SN z 30.08.2000 r., V KKN 267/00, OSNKW 2000, nr 9-10, poz. 85). Oszustwa, które mamy zawarte w §1 i 3 k.k. są przestępstwami powszechnymi. Strona, która występuje jako podmiot wykazuje się umyślnym działaniem poprzez zamiar w wymiarze bezpośrednim i kierunkowym. Właśnie ów zamiar ukazuje nam, że skutek takiego przestępstwa nie pojawia się w faktycznym momencie, gdy przestępca doprowadza do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, lecz już na etapie oddziaływania na ofiarę za pomocą chociażby zachowania (Poniatowski i Wala, 2017, s. 76).

Przedmiotem ochrony przestępstwa oszustwa spenalizowanego w art. 286 jest mienie. Pojęcie to obejmuje wszelkie prawa majątkowe, rzeczowe i obligacyjne, a także usługi, świadczenia, zyski lub pożytki stanowiące majątek. Na elementy majątku składają się również prawa oparte na dobrach niematerialnych, jak m.in. prawa autorskie, wynalazcze, prawa dotyczące wzorów zdobniczych, a także znaków towarowych, prawa do firmy i nazwy przedsiębiorstwa, etc. pod warunkiem, iż wszystkie ww. zagadnienia noszą charakter praw majątkowych (Dąbrowska-Kardas i Kardas, 2016, art. 286).

Przestępstwa stypizowane w art. 286 §1–3 k.k. mają charakter ogólnosprawczy (Lachowski, 2018, art. 286). Sprawcą może być zatem każda osoba, co podkreśla powszechność ów przestępstwa. W orzecznictwie wskazuje się, iż sprawcą może być zarówno osoba działająca „z zewnątrz" (tzw. extraneus), jak i jednostka będąca w strukturach poszkodowanej osoby prawnej, występująca jako „intraneus" (Postanowienie SN z 6.05.2014 r., IV KK 12/14, OSNKW 2014, nr 11, poz. 84).

Istotą strony przedmiotowej oszustwa penalizowanego na gruncie art. 286 k.k. jest osiągnięcie korzyści majątkowej przez sprawcę (Szwarczyk, 2016, art. 286). Zachowanie oszusta odnosi się do trzech postaci: wprowadzenia w błąd, wyzyskania błędu, a także wyzyskania niezdolności do przedsiębranego działania. Zatem ów czyn zabroniony popełnić można jedynie przez działanie (Kulik, 2021, art. 286). Wprowadzenie w błąd może nastąpić również za pośrednictwem innych osób, wykorzystanych przez sprawce bądź nieświadomych tego, że uczestniczą w przestępstwie oszustwa (Postanowienie SN z 20.01.2017 r., IV KK 438/16, LEX nr 2224613). W przypadku wyzyskania błędu musi zostać ustalone, iż w momencie popełniania przestępstwa ofiara błędnie spostrzegała rzeczywistość, co miało wpływ na jej decyzje, a oszust wykorzystał to na swoją korzyść. Orzecznictwo wskazuje, że znaczenia nie ma także to, czy poszkodowany mógł błędu uniknąć, czy też dochował należytej staranności (Wyrok SA w Katowicach z 9.12.2016 r., II AKa 412/16, LEX nr 2202532). Ważną kwestią jest dobrowolność, którą należy rozumieć poprzez rozporządzanie na podstawie decyzji, jaka została podjęta w skutek błędnych przesłanek, gdzie w przeciwieństwie do innych przestępstw przeciwko mieniu, poszkodowany działa zgodnie z własną wolą, a pogorszenie się sytuacji majątkowej nie jest wynikiem niezgodnego z własnym sumieniem zachowania (Dąbrowska-Kardas i Kardas, op. cit.). Powstanie szkody nie jest zatem warunkiem koniecznym, by doszło do niekorzystnego rozporządzenia. Natomiast strona podmiotowa oszustwa stypizowanego w art. 286 k.k. odnosi się do działania umyślnego (Szwarczyk, op. cit.). Znamiona strony podmiotowej eliminują powstawanie możliwości popełnienia oszustwa z zamiarem ewentualnym (Wyrok SN z 11.02.2009 r., III KK 245/08, LEX nr 491574).

Artykuł 294 k.k. wprowadza typy kwalifikowane dla przestępstw takich jak: oszustwo, oszustwo komputerowe, paserstwo umyślne, włączenie się do cudzego urządzenia telekomunikacyjnego, niszczenie cudzej rzeczy, kradzież, czy przywłaszczenie. Wartym zaznaczenia jest, że mienie znacznej wartości występuje wtedy, gdy jego wartość w trakcie popełniania czynu przekracza 200 tys. zł. Łatwo więc sobie wyobrazić wielkość szkody, gdy sprawca przestępstwa oszustwa w typie kwalifikowanym wyłudza chociażby samochód warty taką kwotę pieniędzy. Surowszą odpowiedzialność polskie prawodawstwo na gruncie art. 294 §2 k.k. przewiduje także w sytuacji, gdzie przedmiotem czynności wykonawczej jest dobro o szczególnym znaczeniu dla kultury (Szwarczyk, 2016, art. 294). Również warto zwrócić uwagę na to, że art. 295 k.k. przewiduje, że sprawca przestępstwa z art. 278, 284-289, 291, 292 bądź 294 k.k., który w wymiarze dobrowolnym naprawił wyrządzoną szkodę w całości lub zwrócił pojazd bądź rzecz, która ma szczególne znaczenie dla kultury, to wówczas sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Paragraf 2 art. 286 k.k. przewiduje popełnienie czynu zabronionego drogą domagania się korzyści majątkowej po bezprawnym zaborze rzeczy ruchomej, osobiście bądź dla innej osoby, a to czy pokrzywdzony zwróci rzecz czy nie, jest obojętnym (Lachowski, op. cit.). Zapis ten nie odnosi się do oszustw „na legendę" z uwagi na niewykorzystywanie elementów żądania korzyści majątkowej po zaborze rzeczy przez sprawców.

Typem uprzywilejowanym w art. 286 k.k. jest §3, przewidujący mniejszą wagę czynu zabronionego. Za taką kwalifikacją przemawiać będzie przede wszystkim najmniejsza szkoda pokrzywdzonego, a także sytuacja gdzie oszust nie wprowadził ofiarę w błąd, lecz wykorzystał istniejącą już po stronie poszkodowanego pomyłkę, odnosząc korzyść w niewielkim stopniu, bądź nie uzyskując jej wcale (Marek, 2010, art. 286). Jedynie w przypadku czynu przewidzianego w §3 możliwe jest warunkowe umorzenie postępowania karnego z uwagi na to, że wysokość ustawowego zagrożenia za przestępstwo oszustwa w typie podstawowym oraz kwalifikowanym nie daje możliwości zastosowania takiego środka probacyjnego (Łabuda, 2014, art. 286).

Kwalifikacja z art. 286 §4 k.k. przewiduje ściganie na wniosek pokrzywdzonego, jeżeli szkoda nastąpiła w stosunku do osoby najbliższej, co tyczy się także typu kwalifikowanego omawianego przestępstwa (Kulik, op. cit.).

Określenia znamion oszustwa „klasycznego" dokonał Sąd Najwyższy w wyroku z 1973 r., które brzmi następująco: „Elementy przedmiotowe oszustwa muszą się mieścić w świadomości sprawcy i muszą być objęte jego wolą. Sprawca nie tylko musi chcieć uzyskać korzyść majątkową, lecz musi także chcieć w tym celu użyć określonego sposobu działania lub zaniechania. Jeżeli jeden z tych elementów nie jest objęty świadomością – nie ma oszustwa i jeśli któregoś z nich sprawca nie chce, lecz tylko nań się godzi – również nie ma oszustwa. Oszustwo może być przestępstwem popełnionym tylko umyślnie z zamiarem bezpośrednim, kierunkowym, obejmującym cel i sposób działania" (Wyrok SN z 22.11.1973 r., III KR 278/73, LEX nr 16823).

Manipulacja kluczem socjotechniki

Kluczowym narzędziem wykorzystywanym przez oszustów w celu wyłudzenia mienia od swojej ofiary jest jedna z technik inżynierii społecznej, którą nazywamy manipulacją. Jak definiuje słownik języka polskiego, manipulacja to „wykorzystywanie jakichś okoliczności, naginanie lub przeinaczanie faktów w celu udowodnienia swoich racji lub wpływania

na cudze poglądy i zachowania" (Sobol, op. cit., s. 418). Mówić o zaistnieniu zjawiska manipulacji można, gdy pojawią się dwa, kluczowe uwarunkowania. Pierwszym warunkiem jest obecność osoby, która wywiera nacisk czyniąc to z pełną świadomością a także intencjonalnością. Uwarunkowanie drugie to osoba, wywierająca wpływ, czyniąc to tylko i wyłącznie w zakresie swoich interesów nie licząc się z osobą, na którą owa presja jest wywierana (Antosik, 2014, s. 41). Dla przestępców ważne jest to, by osoba, w stosunku której ów technika działa miała pełną świadomość swoich poczynań, a także aby wszystkie czynności wykonywała tylko we własnym interesie (Łukowski, 2017, s. 199). Takie elementy jak świadomość osoby o wywieranym na nią wpływie są nieistotne. Analizując metody oszustw „na legendę" jakimi są m.in. oszustwa „na wnuczka" bądź „na policjanta", to w przypadku tych metod dostrzec możemy również wprowadzanie elementów lęku do techniki manipulacyjnej.

Obecnie otacza nas coraz więcej bodźców, które niosą za sobą negatywne emocje, takie jak m.in. poczucie lęku. Łatwość w dostępie do mediów, bardzo szybki przepływ informacji, a także dynamika zdarzeń na świecie powoduje, iż każdego dnia odbieramy wiadomości o konfliktach, aktach terroru, klęskach żywiołowych bądź innych niebezpiecznych zjawiskach na całym globie. Spoglądając na działania socjotechniczne w skali mikro, lęk może być pobudzany u osób w zależności od konkretnych uwarunkowań społecznych, które mogą wynikać chociażby z aktualnych problemów bądź zagrożeń zajmujących opinie publiczną (Pawełczyk, 2019, s. 44). Właśnie zjawisko lęku jest wykorzystywane w przypadku takich oszustw. Sprawca wykonuje telefon do seniora, podaje się za rzekomego wnuczka i stosując manipulację wytwarzającą uczucie lęku wmawia ofierze, iż jego bliski uległ poważnemu wypadkowi i potrzebuje natychmiast dużej sumy gotówki. Oszust poprzez wykorzystywanie socjotechniki może kłamać przy jednoczesnym uprawdopodobnieniu swych twierdzeń oraz ograniczaniu dostępu odbiorcy do innych źródeł informacji, przez co łączy on fałszywe informacje z faktami.

Przestępcy wykorzystują takie cechy seniorów, jak łatwowierność, naiwność, empatia bądź zaufanie do innych osób, a reakcje ofiar podyktowane są emocjami, co jest bardzo szkodliwe dla społeczeństwa (Jewartowski, 2016, s. 211). Przestępstwo to łamie podstawowe normy społecznego zachowania, do których zaliczyć możemy obyczaj odnoszenia się z szacunkiem do seniorów, czy chociażby zwrócenie uwagi na potrzebę sprawowania należytej opieki nad takimi osobami. Większość tego typu oszustw popełniania jest między godziną 8:00 a 18:00, co tłumaczyć można poprzez fakt, iż wówczas seniorzy najczęściej przebywają sami w mieszkaniach z uwagi na nieobecność pozostałych domowników, którzy wykonują swoje codzienne obowiązki (Ibidem, s. 209).

Sprawcy tego rodzaju przestępstwa wykorzystują rozmaite „legendy", które mają urzeczywistnić daną sytuację oszukując ofiarę. Do najczęściej spotykanych technik zaliczyć możemy metodę „na wnuczka" lub „na policjanta", jednakże zdarzają się często również inne historie, jak chociażby podszywanie się oszustów pod pracowników lokalnych administracji lub telemarketerów dopasowując legendę do sytuacji i obranej techniki działania.

Metoda „na wnuczka"

Metoda ta jest popularną odmianą oszustwa „na legendę", która polega na wprowadzeniu osoby starszej w błąd poprzez podanie się za bliskiego krewnego, najczęściej właśnie wnuczka bądź wnuczkę, która potrzebuje w danej chwili dużej sumy pieniędzy (Ibidem, s. 211). Naturalnie zostaje do tego wymyślona odpowiednia legenda, która ma tylko uwiarygodnić tą nieprawdziwą historię. Dlatego też wszystkie przestępstwa tego typu nazywać możemy również oszustwami na legendę". Osoba starsza, która często jest nieświadoma tego z kim napraw-

dę prowadzi rozmowę telefoniczną zostaje wraz z biegiem rozmowy coraz bardziej wchłonięta w wir kłamstwa. Przestępca prowadzi rozmowę w taki sposób aby przekonać ofiarę, iż jest on faktycznie tą osobą, za którą się podaje.

Oszuści często wbrew powszechnym przekonaniom nie bywają tylko mężczyznami, więc równie dobrze taka osoba może próbować podawać się za np. córkę ofiary bądź właśnie wnuczkę. Zdarza się, że sprawcy w celu pozyskania informacji o bliskich osoby poszkodowanej obserwują seniora ustawiając się np. w kolejce do sklepu za nim i wychwytując istotne informacje. Wówczas gdy pozyskają potrzebne dane zaczynają podawać się za bliskich członków rodziny do okolicznych sąsiadów, wyciągając kolejne dane osobowe, jak np. numer telefonu bądź prywatniejsze dane przyszłej ofiary (Strzeżek, 2010, s. 17).

Najczęściej oszuści w przypadku tej metody przestępstwa kierują się wymyśloną legendą, w której pojawia się motyw jakiegoś niepowtarzalnego zjawiska bądź okazji. Może to być np. wypadek samochodowy, w którym rzekomo uczestniczyć miała bliska osoba ofiary (Gąsiorowski i Podsiedlik, 2021, s. 11). Ponadto w trakcie nawiązywania pierwszego kontaktu sprawcy są bardzo uprzejmi i troskliwi pytając m.in. o stan zdrowia lub innych członków rodziny, dzięki czemu zdobywają zaufanie seniora (Strzeżek, op. cit., s. 17). Przykładem może być sprawa, w której zapadł wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach gdzie sprawca podając się za syna poszkodowanej osoby, a następnie policjanta, wyłudził 10 000 zł tytułem kaucji potrzebnej do uniknięcia zatrzymania za rzekomy wypadek drogowy na terenie Niemiec (Wyrok SO w Gliwicach z 27.03.2018 r., IV K 106/17, LEX nr 2581138). Cała historia, jeśli oszust nie zna imion bliskich ofiary, opowiadana jest w ten sposób, aby osoba, która jest w danym momencie oszukiwana, sama zaczęła wymieniać imię np. swojego wnuczka bądź córki oraz ich dane osobowe (Strzeżek, op. cit., s. 17). Sprawca ciągnie rozmowę dalej wykorzystując zdobyte informacje, które umiejętnie, z zachowaniem odpowiedniej psychologii wprowadza w wymyśloną historię uwiarygadniając ją (Gąsiorowski i Podsiedlik, op. cit., s. 16).

Odnosząc się do tego przypadku metody „na wnuczka", najczęściej osoba, która jest tzw. „telefonistą" informują ofiarę, iż po środki pieniężne zostanie podesłany zaufany człowiek. Przestępca udający przysłowiowego wnuczka tłumaczy się, iż w związku z daną sytuacją nie może on osobiście odebrać pieniędzy i podeśle w krótkim odstępie czasu osobę, której można dane środki finansowe przekazać (Ibidem). Taka forma odbierania „łupu" od ofiary występuje najczęściej, a sami oszuści proszą osobę pokrzywdzoną o przygotowanie gotówki w największej ilości przypadków w swoim mieszkaniu, gdzie ma nastąpić rzekome przekazanie pieniędzy. Finalnie ofiara, która jest seniorem i działa nieświadomie z ludzkiej dobroci serca zostaje okradziona bardzo często z wszystkich oszczędności swojego życia.

W przypadku tej metody oszustwa prawie we wszystkich przypadkach podstawiony „telefonista" prosi o dyskrecje w stosunku do pozostałych członków rodziny. Ponadto może on zapewniać o szybkim oraz osobistym zwrocie „pożyczonej" kwoty gotówki, co tylko zwiększa potencjalną wiarygodność historii przedstawianej przez przestępcę w stosunku do ofiary (Ibidem). Wykorzystanie innej, podstawionej osoby, która ma odebrać od ofiary środki pieniężne, wiąże się z tym, iż naturalnie osoba ta w momencie spotkania się z seniorem zostałaby zdemaskowana. Dlatego też powodzenie całej operacji oszustwa może się odbyć tylko wtedy, gdy pieniądze zostaną przekazane osobie, którą nazywa się popularnie „odbierakiem". Sprawcy chcąc pozostać anonimowi często werbują ludzi odpowiedzialnych za odbiór gotówki poprzez sfałszowane ogłoszenia internetowe, w których oferują atrakcyjne warunki wynagrodzenia za prostą pracę polegającą na odbiorze przesyłek i przewożenia ich w miejsce docelowe (Wyrok SR w Warszawie z 24.02.2012 r., IV K 1126/11, LEX nr 1956937). Taki człowiek, skuszony okazją łatwego zysku, często nie zdaje sobie sprawy, że uczestniczy w procederze oszustwa i wówczas również jest współwinny popełnionego czynu.

Metoda „na wnuczka" stosowana jest przez przestępców w Polsce (i nie tylko) już od wielu lat i jak widać, pomimo zakrojonych na szeroką skalę działań w dalszym ciągu oszuści rokrocznie wyłudzają pieniądze przy użyciu tej techniki od osób starszych. Trudność w wykrywaniu tego typu przestępstw możemy przypisać m.in. temu, że funkcjonariusze Policji w trakcie wykonywania czynności służbowych uzyskują bardzo niewielką ilość danych. Przekazanie pieniędzy najczęściej odbywa się w miejscach, gdzie nie ma obecności kamer monitoringu, co skutkuje tym, iż jedynie zostaje sporządzony rysopis sprawcy, który nie zawsze jest precyzyjny z uwagi na zdenerwowanie ofiary (Gąsiorowski i Podsiedlik, op. cit., s. 23).

Granie na emocjach osób starszych, ich dobroci oraz miłości do bliskich z rodziny powoduje, że oszuści cały czas są w stanie okradać seniorów z ich oszczędności. To zjawisko tylko pokazuje nam, jak silną rolę odgrywa psychologia w życiu człowieka i co można z nim zrobić i jak zapanować, gdy się tylko wie, jak to właściwie robić.

Oszustwo „na policjanta"

Metoda oszustwa, w której przestępcy wykorzystują motyw funkcjonariusza służb mundurowych jest również bardzo dobrze znana w Polsce. Najczęściej oszuści ukierunkowują swoje działania w stronę podszywania się pod funkcjonariuszy Policji, Centralnego Biura Śledczego Policji bądź Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Jewartowski, op. cit., s. 209).

Początkowo ten sposób jest zbliżony do sztandarowego wykonania przestępstwa oszustwa przez sprawców, jaką jest metoda „na wnuczka". W pierwszej kolejności wykonywane jest połączenie telefoniczne do potencjalnej ofiary, gdzie sprawca podaje się za członka rodziny. Tradycyjnie, jak to ma miejsce przy oszustwie techniką „na wnuczka", pojawia się prośba skierowana do seniora o pożyczenie dużej sumy pieniędzy. Legendy mogą być różne od m.in. pomocy w akcji policyjnej przeciwko „groźnym oszustom", po pokrycie szkód po rzekomym wypadku samochodowym. Oszuści w sposób bezwzględny manipulują swoją ofiarą tak, aby przekazała im jak najwięcej informacji, które pozwolą im na dalsze prowadzenie rozmowy w zaplanowany przez nich sposób, wprowadzając swoją ofiarę jeszcze bardziej w wir kłamstwa i obłudy. Jednakże cały szkopuł tej metody tkwi w czynności jaką przestępcy wykonują po zakończeniu klasycznej rozmowy, w której główną rolę odgrywał rzekomy „wnuczek" bądź ktoś „bliski z rodziny". Jakiś czas po zakończeniu pierwszego połączenia telefonicznego do ofiary, którą jest najczęściej senior, dzwoni kolejny oszust. Tym razem przestępca podaje się za funkcjonariusza ww. formacji. Następuje usiłowanie przekonania seniora o tym, iż rozmowa telefoniczna, którą ofiara niedawno prowadziła, była próbą wyłudzenia znacznej sumy pieniędzy. Pojawia się kolejny aspekt psychologicznej „gry", w którą z każdym słowem oszuści wplątują bardziej swoją ofiarę. Sprawca mówi pokrzywdzonemu, że oszust został już namierzony i organy ścigania panują w pełni nad sytuacją. Tym samym prosi ją o pomoc w ujęciu przestępców, a także zaczyna naciskać na osobę starszą, aby gotówkę, jaką miała przekazać osobie, która dzwoniła do niej wcześniej, jednak wypłaciła. Sęk w tym, że przekazanie gotówki miało być elementem obławy fałszywych policjantów na rzekomego oszusta (Wyrok SR w Warszawie z 5.03.2015 r., V K 804/14, LEX nr 1902047).

Oszuści swoje działania mają opracowane do tego stopnia, że w niektórych przypadkach przestępstw podawane są fałszywe dane osobowe wraz z numerem legitymacji służbowej (Wyrok SR w Warszawie z 27.03.2019 r., III K 644/17, LEX nr 2702676). Cała taktyka psychologiczna przestępców doprowadza do tego, że przerażona osoba starsza, która obawia się nie tylko o swoje finanse, ale i o samą siebie przestaje racjonalnie myśleć i wykonuje tylko polecenia oszustów sądząc, iż naprawdę współpracuje z organami ścigania i przyczynia się do rozpracowania grupy przestępczej, która wyłudza znaczne sumy pieniędzy. Dopiero gdy kontakt z „organami

ścigania" urywa się bądź osoba pokrzywdzona kontaktuje się ze swoim bliskim, który miał być rzekomo ofiarą, to wówczas najczęściej senior orientuje się, iż faktycznie padł ofiarą oszustwa (Gąsiorowski i Podsiedlik, op. cit., s. 19).

Sposoby „na pracowników różnych instytucji"

Oszuści co rusz zaskakują społeczeństwo oraz organy ścigania nowymi metodami wyłudzania pieniędzy. Kolejną metodą jest podszywanie się pod przedstawicieli instytucji publicznych. Do takich instytucji możemy zaliczyć m.in. jednostki administracji publicznej, urzędy bądź różne placówki kulturowe oraz niosące pomoc społeczną. Przestępcom podających się za pracowników takich miejsc, jest dość łatwo wprowadzić w błąd i wyłudzić wartościowe mienie od nieświadomych seniorów. Przykładowym kamuflażem, który mogą stosować oszuści w przypadku tej metody są przedmioty, takie jak fałszywy identyfikator zatrudnienia w danej instytucji, kamizelki odblaskowe lub strój, którego używają prawdziwi pracownicy określonego zakładu.

Kolejnym etapem, który ma doprowadzić oszusta do powodzenia się jego wyłudzenia, to sposób zachowania. W przeciwieństwie do wcześniej opisanych metod oszustwa, tutaj przestępcy nie korzystają zazwyczaj z połączenia telefonicznego bądź szybkiego spotkania z ofiarą, które w dodatku jest podsycane wytworzoną przez sprawców atmosferą powagi sytuacji i zagrożenia. W momencie, gdy do drzwi seniora puka oszust podający się za pracownika jednej z instytucji publicznych, jest on spokojny i opanowany (Jewartowski, op. cit., s. 210). Swoim spokojem, a także pogodnym zachowaniem sprawca ma na celu wzbudzenie zaufania u osoby starszej, co pozwoli mu na wejście do mieszkania pod przykrywką np. dokonania wywiadu środowiskowego. Bardzo często oszuści działają w parach, a nawet i w większej liczbie osób, co tylko może im ułatwić zadanie z uwagi na to, iż jeden przestępca odwracając uwagę seniora czyni okazję do plądrowania mieszkania przez drugiego sprawcę.

W momencie gdy już oszustom uda się zdobyć zaufanie seniora i zostaną wpuszczeni do domu bądź mieszkania to rozpoczyna się kolejny etap opracowanej, psychologicznej taktyki. Jeden ze sprawców zagaduje ofiarę bądź prosi ją o pokazanie dokumentów, czy przyniesienie szklanki wody, dzięki czemu można uśpić czujność seniora, by reszta „ekipy" miała możliwość plądrowania mieszkania w poszukiwaniu mienia (Ibidem). Niczego nieświadoma ofiara nawet nie zdaje sobie sprawy z tego, że w momencie, gdy przyjaźnie nastawiona osoba z rzekomej „administracji" rozmawia z nim bądź instruuje w danej kwestii, to jego mieszkanie jest okradane ze wszystkich oszczędności. Najczęściej stosowane, fałszywe tożsamości przez oszustów to m.in.: „pomoc społeczna", „opłatek lub kominiarz" bądź „hydraulik z pobliskiej spółdzielni mieszkaniowej".

Patrząc na tego rodzaju przestępstwa widzimy jawne wykorzystywanie przez oszustów takich czynników, jak empatia, zaskoczenie seniorów czy zaufanie ofiar wynikające z ich dobroci. Stosowanie takich metod ma bardzo negatywny skutek dla całego społeczeństwa, stanowiąc poważne zagrożenie dla osób starszych.

Oszustwa „na telemarketing"

Przestępcy starają się nadążać za rozwojem współczesnej technologii oraz techniki, przez co zaczynają stosować rozwiązania, które są coraz to nowsze i obecne od nie tak dawna w świecie. Przykładem oszustw, które wykorzystują zdobycze obecnej technologii są „oszustwa na telemarketing". Sprawcy takiego przestępstwa przeglądają książkę telefoniczną, w której wyszukują samych imion, które były modne w pierwszej połowie XX wieku. Takie imiona jak np. Genowefa, Zofia bądź Marian wskazywać mogą, iż najprawdopodobniej właścicielem numeru te-

lefonu jest osoba starsza. Kolejnym aspektem jest sam fakt, iż dana osoba znajduje się w książce telefonicznej. Jest to rozwiązanie, które nie jest już powszechnie wykorzystywane, jednakże to właśnie seniorzy ze względu na przywiązanie do tradycyjnych rozwiązań głównie zasilają strony obecnych książek telefonicznych. Oszuści połączenia z reguły wykonują w sposób losowy, co świadczyć może o tym chociażby fakt, iż najczęściej kolejność połączeń jest alfabetyczna, a telefony są wykonywane na „chybił trafił", tak jak wskazuje spis numerów telefonicznych (Ibidem).

Przykładem oszustwa „na telemarketing" jest wyłudzanie od seniorów pieniędzy podając się za np. osobę pracującą w firmie zajmującej się organizacją pokazów handlowych. Istota tego działania polega na tym, iż firma zaprasza seniorów na bezpłatne badania lub pokazy różnych artykułów, nie informując jednocześnie, że w trakcie tego wydarzenia będzie odbywać się również sprzedaż produktów. Ofiary zachęcone okazją darmowej rehabilitacji padają przy tym ofiarą manipulacji oszustów na takich pokazach, nabywając dodatkowo rozmaite produkty, które mają im przynieść „cudowne właściwości lecznicze". Przedsiębiorcy często wykorzystujący takie praktyki, dane informacje medyczne przekazują osobom starszym bez żadnego podparcia badaniami klinicznymi wprowadzając konsumentów w błąd. Efektem działania przestępców na tym polu jest to, że osoby nieświadome (często seniorzy) popadają w poważne problemy finansowe, które są następstwem zawarcia umowy o np. zakup produktu na bardzo niekorzystnych warunkach (https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=15201).

Taką sytuację przywołać można w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 25 kwietnia 2017 roku (Wyrok S.OKIK w Warszawie z 25.04.2017 r., XVII AmA 144/14, LEX nr 2499309). Firma organizowała pokazy sprzętów medycznych wykorzystując niewiedzę seniorów. Manipulacja zaufaniem osób starszych odbywała się na zasadzie przedstawiania oferty dofinansowania, które w rzeczywistości nie istniało w kwocie ponad 2 tysięcy złotych, pod warunkiem kupna oferowanego urządzenia. Wszystko zaczynało się od zaproszenia za pomocą połączenia telefonicznego pod przykrywką refundowanych badań rehabilitacyjnych. Osoby prowadzące pokaz handlowy nie były kwalifikowanymi rehabilitantami oraz lekarzami, przez co seniorzy byli cały czas manipulowani odnosząc wrażenie, iż mają jedyną w swoim rodzaju okazję na zakup urządzeń rehabilitacyjnych wysokiej klasy po bardzo atrakcyjnej cenie. Sprawa zakończyła się nałożeniem kary pieniężnej na spółkę, która dopuszczała się oszustw przez UOKiK.

Oszuści wykorzystując rozmaite, złożone mechanizmy manipulacji zaufaniem seniorów doskonale wiedzą jak skutecznie dopuszczać się oszustw na wielu płaszczyznach, dlatego tak ważnym aspektem jest to, aby społeczeństwo senioralne było bardzo dobrze wyedukowane w zakresie niebezpieczeństw na nich czyhających, a także, by cechowało się wysoką czujnością przy odbieraniu połączeń od telemarketerów, którzy nie zawsze proponują uczciwe oferty.

Budowanie świadomości społeczeństwa

Będąc w obliczu tak powszechnego oraz groźnego dla społeczeństwa przestępstwa, jakim jest oszustwo, bardzo ważnym jest, aby obywatele mieli odpowiednią świadomość tego, jakie zagrożenie może na nich czyhać pod różnymi postaciami. Dlatego też różne instytucje oraz organizacje zajmujące się tematyką bezpieczeństwa tworzą rozmaite kampanie społeczne i reklamowe, które mają na celu edukację społeczeństwa senioralnego o tym, że w każdej chwili mogą paść ofiarą oszustwa.

Elementem, który pozwala dotrzeć do dużej liczby seniorów są rozmaite biuletyny oraz informatory, wydawane przez lokalne samorządy oraz Policję. Tego rodzaju metody budowania świadomości wśród społeczeństwa pozwalają na szeroki kolportaż zarówno w formacie papierowym jak i cyfrowym. Wielu seniorów nie korzysta z urządzeń elektronicznych, jak np. komputery bądź smartfony, przez co nadal w wielu kwestiach preferują oni tradycyjne rozwiązania. Takie kolportowanie ulotek traktujących o zagrożeniach związanych z oszustwem pozwala na lokowanie ich w skrzynkach pocztowych, dzięki czemu można mieć większą pewność, iż trafią do odpowiednio dużej ilości mieszkań czy domów. Zawarte w nich informacje są najczęściej „pigułką" podstawowej wiedzy o tego typu procederach, zawierając najistotniejsze fakty i porady dla seniorów. Przywołana powyżej forma ostrzegania, a zarazem budowania świadomości o zagrożeniach pozwala w znacznej mierze uczulić społeczeństwo na rozmaite sytuacje. Dzięki takowym zabiegom skuteczność oszustów w wykorzystywaniu danej metody może się znacznie obniżyć.

Przykładem takiego działania może być Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+" na lata 2021 – 2025 (https://www.gov.pl/web/rodzina/program-wieloletni-na-rzecz-osob-starszych-aktywni-na-lata-20212025). Celem tego programu jest zwiększenie świadomości wśród polskich seniorów odnośnie kwestii związanych z bezpieczeństwem oraz aktywnością starszych osób. Projekt ten realizowany jest przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Ważnym aspektem, który ma być osiągnięty poprzez ów program, jest dążenie do bezpiecznego korzystania z nowoczesnych technologii, a także ochrona seniorów w zakresie ich interesów. Dzięki działaniom, jakie przewiduje plan całej kampanii, możliwe będzie skuteczne podniesienie świadomości wśród osób w wieku senioralnym. Jeśli społeczeństwo nie będzie przestrzegało określonych reguł ostrożności, które pozwolą na zmniejszenie ryzyka narażenia się na działanie przestępców, nawet najlepsze prawo nie będzie gwarantem bezpieczeństwa. Dlatego kluczowym elementem tego obszaru jest szerzenie świadomości w odniesieniu do wszystkich czynników, które mają i mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo osób starszych w Polsce.

Oprócz rozbudowanych przedsięwzięć szczebla rządowego, obecne są również działania władz wojewódzkich oraz lokalnych samorządów wraz z Policją. Rozprowadzanie biuletynów i prowadzenie akcji społecznych zrzeszających osoby starsze celem edukacji w zakresie bezpieczeństwa to jedne z wielu przedsiębranych rozwiązań. Policja z województwa wielkopolskiego dla przykładu realizuje od 2014 roku działania priorytetowe, które brzmią: „wielopodmiotowe działania zmierzające do ograniczenia przestępczości wobec osób starszych i poprawy bezpieczeństwa seniorów" (https://wielkopolska.policja.gov.pl/download.php?s=308&id=116152).

Tego typu działania są również w naturalnym interesie banków. Każdy senior, który posiada konto założone w jednej z instytucji finansowych funkcjonujących w Polsce jest klientem. Wiadomo zatem, że banki troszczą się również o swoje dobre imię oraz o dobro swych klientów, oferując im pomoc z zakresu edukacji i działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa. Jednakże takie kroki podejmowane przez instytucje finansowe działające w Polsce są pozytywnymi działaniami, które mogą tylko utrudniać funkcjonowanie oszustów z uwagi na rosnącą świadomość osób starszych i całego społeczeństwa z zakresu bezpieczeństwa i zagrożeń związanych z nierozsądnym obchodzeniem się z swymi wrażliwymi danymi, dotyczącymi obsługi rachunku bankowego. Związek Banków Polskich, który jest samorządową organizacją zrzeszającą banki w Polsce aktywnie prowadzi swoją działalność na rzecz poprawy bezpieczeństwa osób starszych współpracując chociażby z Ministerstwem Finansów (https://www.zbp.pl/o-zbp/misja).

Oprócz takich dróg szerzenia wiedzy z zakresu oszustw metodami „na legendę", równie ważne są spotkania, na których seniorzy mogą wysłuchać wykładów bądź porozmawiać na ży-

wo z osobami zajmującymi się tą problematyką. Spotkania takie organizowane są m.in. przez Policję, a także samorządy, które zapraszają uczestników indywidualnych oraz grupy z okolicznych ośrodków zrzeszających osoby starsze. Przykładem takiego wydarzenia może być spotkanie zorganizowane w lutym 2020 roku na terenie Samorządowego Centrum Kultury w Mielcu, gdzie funkcjonariusze mieleckiej Policji w ramach współpracy z lokalnym SCK przeprowadzili debatę z seniorami, którzy są członkami Mieleckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku (https://podkarpacka.policja.gov.pl/rze/komendy-policji/kpp-mielec/wydarzenia/96299,Debata-ewaluacyjna.html?search=68110268805).

Polskie społeczeństwo senioralne w dalszym ciągu potrzebuje kampanii dokształcających w zakresie dbania o ochronę swojej osoby i mienia. Pomimo wytężonej pracy, jaką wykonują funkcjonariusze Policji, bez pomocy społeczeństwa nie będzie możliwe w pełni skuteczne przeciwdziałanie przestępczości. W związku z tym, oprócz coraz to nowszych technik, jakimi dysponują służby odpowiedzialne za zwalczanie naruszeń prawa, bez pomocy obywateli, którzy swą świadomość nabywają drogą nauki oraz dokształcania się poprzez różnorodne programy zapobiegawcze, nie będzie możliwym, by liczba przestępstw systematycznie malała. Oszustwo w pierwotnej formie obecne jest na świecie od bardzo dawna, lecz pojęcie to składa się z wielu pochodnych, gdzie jedną z nich są właśnie wyłudzenia metodami „na legendę". Stosunkowo młody przypadek, aczkolwiek bardzo niebezpieczny, świetnie odnalazł się w dobie współczesności narażając osoby starsze na poważne nieprzyjemności. Jest to zjawisko, które wymaga wielu sił i środków potrzebnych do jego zniwelowania z uwagi na trudność związaną z wykrywalnością, jak i częstotliwością w ujęciu ogólnokrajowym, przez co musi upłynąć jeszcze sporo czasu, by krzywa tego rodzaju przestępczości zaczęła się odwracać.

Bibliografia

1. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t. j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2345).
2. Wyrok SN z 22.11.1973 r., III KR 278/73, LEX nr 16823.
3. Wyrok SN z 30.08.2000 r., V KKN 267/00, OSNKW 2000, nr 9-10, poz. 85.
4. Wyrok SN z 11.02.2009 r., III KK 245/08, LEX nr 491574.
5. Postanowienie SN z 6.05.2014 r., IV KK 12/14, OSNKW 2014, nr 11, poz. 84.
6. Postanowienie SN z 20.01.2017 r., IV KK 438/16, LEX nr 2224613.
7. Wyrok SA w Katowicach z 9.12.2016 r., II AKa 412/16, LEX nr 2202532.
8. Wyrok SO w Gliwicach z 27.03.2018 r., IV K 106/17, LEX nr 2581138.
9. Wyrok S.OKIK w Warszawie z 25.04.2017 r., XVII AmA 144/14, LEX nr 2499309.
10. Wyrok SR w Warszawie z 24.02.2012 r., IV K 1126/11, LEX nr 1956937.
11. Wyrok SR w Warszawie z 5.03.2015 r., V K 804/14, LEX nr 1902047.
12. Wyrok SR w Warszawie z 27.03.2019 r., III K 644/17, LEX nr 2702676.
13. Antosik, M. *Człowiek współczesny w obliczu manipulacji*. Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy, Nauki Społeczne 2014 r., nr 1.
14. Dąbrowska-Kardas, M., Kardas, P. *Art. 286* [w:] Zoll, A. (red.). (2016). *Kodeks karny. Część szczególna. Tom III*. Komentarz do art. 278-363 k.k., wyd. IV, Wolters Kluwer.

15. Gąsiorowski, J. Podsiedlik, P. (2012). *Oszustwo metodą „na wnuczka"*. Szkoła Policji w Katowicach 2012.

16. Jewartowski, B. (2016). *Bezpieczeństwo osób starszych w kontekście oszustw metodą „na wnuczka". jako problem społeczno-polityczny*. Studia Politicae Universitatis Silesensis t. 1.

17. Kukuła, Z. *Oszustwo w obrocie gospodarczym w świetle uwag doktryny i orzecznictwa*. Studia Prawnoustrojowe 2014, nr 23.

18. Kulik, M. art. 286 [w:] Mozgawa, M. (red.). Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2021.

19. Lachowski J. Art. 286 [w:] Konarska-Wrzosek, V. (red.). *Kodeks karny. Komentarz*. wyd. II., Wolters Kluwer Polska 2018.

20. Łabuda, G. Art. 286 [w:] Giezek, J. (red.). *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz.* LEX 2014.

21. Łukowski, P. *Manipulacja – analiza terminologiczna*. Studia z Teorii Wychowania 2017, t. 4, nr 21.

22. Marek, A. *Kodeks karny. Komentarz*. wyd. V, LEX 2010.

23. Pawełczyk, P. *Socjotechnika lęku – zastosowanie w XXI wieku*. Przegląd Politologiczny 2019, nr 1.

24. Poniatowski, P. Wala, K. *Przestępstwo oszustwa w tzw. klasycznej postaci w ujęciu prawnoporównawczym*. Studia Iuridica Lublinesia 2017, t. 26, nr 4.

25. Sobol, E. (red.). (1997). *Mały Słownik Języka Polskiego*. Warszawa.

26. Strzeżek, S. *Sposób „na wnuczka"*. Stołeczny Magazyn Policyjny 2010, nr.

27. Szwarczyk, M. *art. 294 Obostrzenie odpowiedzialności* [w:] Bojarski, T. (red.). *Kodeks Karny. Komentarz*. wyd. VII, LEX 2016.

28. https://www.gov.pl/web/rodzina/program-wieloletni-na-rzecz-osob-starszych-aktywni-na-lata-20212025

29. https://wielkopolska.policja.gov.pl/download.php?s=308&id=116152

30. https://www.zbp.pl/o-zbp/misja

31. https://podkarpacka.policja.gov.pl/rze/komendy-policji/kpp-mielec/wydarzenia/96299,Debata-ewaluacyjna.html?search=68110268805

32. https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=15201

Recenzja książki *Filary securitologii społecznej*

Jerzy Stańczyk

Wojskowa Akademia Techniczna

Book review: *Pillars of social securitology*

Zagadnienia bezpieczeństwa społecznego i socjalnego doczekały się już wielu opracowań. Znaczenie tej problematyki w badaniach nad bezpieczeństwem datuje się zwłaszcza od czasu upowszechnienia dokonań naukowych tzw. szkoły kopenhaskiej. Pomimo wielu badań w tym zakresie wciąż wiele jeszcze pozostaje do odkrycia i usystematyzowania. Zwłaszcza, że mamy do czynienia z wielością stanowisk teoretycznych

Recenzowana książka przedstawia oryginalne ujęcie przedmiotowej problematyki Jej Autorzy dokonują próby wyjaśnienia problematyki bezpieczeństwa społecznego i socjalnego z punktu widzenia filozofii bezpieczeństwa, cybernetyki i securitologii. W zaprezentowanym ujęciu istota bezpieczeństwa polega na zachowaniu stosownej symetrii, hierarchii i proporcjonalności między elementami systemu społecznego (znanymi w cybernetyce pod określeniami: socjomasa, socjoenergia i socjokultura), ich filarami (prokreacją i edukacją, dostatkiem i dobrobytem, prawem i praworządnością, wolnością i odpowiedzialnością) oraz ich wymiarami: demograficznym, ekonomicznym i polityczno-prawnym, a także kulturowym. Pod względem struktury książka składa się ze: wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia, uzupełnionych o bibliografię oraz wykaz tabel i wykaz rysunków.

Autorzy słusznie zauważają we Wstępie, że bezpieczeństwo społeczne i socjalne zazębia się z bezpieczeństwem politycznym. Zauważają też powiązanie stanu bezpieczeństwa z poczuciem szczęścia, co wyprowadzić można wprost z poglądów Arystotelesa. Co właśnie znamienne dla tej publikacji, badana problematyka społeczna i socjalna, włącznie z kwestią zagospodarowania przez Polskę funduszy z Unii Europejskiej, osadzona zostaje w nurcie myśli filozoficznej. Ta filozofia będzie miała odniesienie do spraw związanych z funkcjonowaniem państwa, a więc także z polityką jego bezpieczeństwa. Rozpatrując bezpieczeństwo wspólnot, Autorzy zauważają, że do podstawowych elementów składających się na ten system należą: socjomasa, socjoenergia i socjokultura. „Dwie pierwsze (socjomasa i socjoenergia) są styczne z wymiarem demograficznym bezpieczeństwa opisywanym przez ilość i jakość ludzi oraz wymiarem ekonomicznym wyrażanym w dobrobycie i dostatku. Wymiary te pozwalają na wniknięcie w istotę takiej sfery bezpieczeństwa, jak bezpieczeństwo socjalne, które zdaje się zazębiać z wymiarem demograficzno-ekonomicznym bezpieczeństwa lub jego sferą ekonomiczną. Natomiast dwa ostatnie elementy (socjostruktura i socjokultura) są styczne z wymiarem polityczno-prawnym i cywilizacyjno-kulturowym. Te z kolei wymiary pozwalają na wniknięcie w istotę takiej sfery bezpieczeństwa, jak bezpieczeństwo społeczne, które zdaje się zazębiać ze sferą polityczną i kulturową bezpieczeństwa" (s. 9-10).

W rozdziale pierwszym („Tendencje w badaniach bezpieczeństwa społecznego i socjalnego") przedstawiony zostaje stan badań nad bezpieczeństwem społecznym i socjalnym, poszukiwany jest właściwy paradygmat ich nowego ujęcia, rozpatrywane jest bezpieczeństwo i jego istota w perspektywie securitologicznej, a także systematyzowane są rodzaje bezpie-

czeństwa społecznego. Jak założyli Autorzy, ich celem w tym zakresie było: „podjęcie próby rozwikłania relacji pomiędzy bezpieczeństwem socjalnym a bezpieczeństwem społecznym i wskazanie ich filarów, także w perspektywie europejskiej przestrzeni bezpieczeństwa społecznego i programu UE Socjalnej Europy" (s. 25).

W rozdziale drugim („Państwo jako system społeczny gwarantujący bezpieczeństwo") Autorzy prezentują podstawowe elementy państwa jako systemu społecznego oraz pojęcie socjomasy w kontekście wielkości państwa, socjostruktury w kontekście formy państwa oraz zagadnienia związane z socjoenergią i socjokulturą życia państwowego. Rozdział ten systematyzuje wiedzę na temat państwa ze wskazaniem na poglądy filozoficzne oraz ustalenia, jakie zapadły w ramach podejścia cybernetycznego w naukach społecznych.

W rozdziale trzecim („Bezpieczeństwo społeczne w ujęciu liberalnym") przedstawione zostają teoria i ideologia liberalna, trudności w realizowaniu bezpieczeństwa społecznego, miejsce bezpieczeństwa społecznego w strategii lizbońskiej, a także strategia Europa 2020 w ujęciu securitologicznym. W rozdziale tym uwagę zwracają z punktu widzenia nauk o bezpieczeństwie rozważania poświęcone istocie zagrożeń – dokonana zostaje systematyzacja poglądów w tym zakresie.

W rozdziale czwartym („Uwarunkowania bezpieczeństwa społecznego i socjalnego w Polsce") analizowany jest filar społeczny – bezpieczeństwo społeczne w Polsce, filar socjalny – bezpieczeństwo socjalne w Polsce, a ponadto efekty działań na rzecz bezpieczeństwa społecznego i socjalnego w naszym kraju oraz wpływ funduszy europejskich na bezpieczeństwo społeczne i socjalne. Autorzy zwrócili tu uwagę, że: „O ile w perspektywie idealistycznej o bezpieczeństwie społecznym decyduje socjokultura i socjostruktura – wartości (wolność) i prawo (prawodawstwo oraz ustrój), to w perspektywie materialistyczno-empirycznej najważniejsze są takie elementy systemu społecznego jak socjomasa i socjoenergia – ilość i jakość obywateli oraz wytwarzany dobrobyt – to w perspektywie realistycznej synergia czterech elementów systemu społecznego (według securitologii) generuje to bezpieczeństwo" (s. 157). Na uwagę zasługuje w tym rozdziale przytoczenie takich mierników dotyczących rozwoju, jak Gross National Happiness czy Happy Planet Index. Odbiegają one od znanego wskaźnika PKB, jednak Autorzy przytaczają stanowisko wyrażane przez Zygmunta Freuda, że dla ludzi szczęście realizowane jest w jego substytucie, za który obecnie uważane jest bezpieczeństwo. W odniesieniu do stanu zagospodarowania funduszy europejskich w Polsce przywołują z kolei oceny Zrównoważonego Rozwoju Gospodarczego (Sustainable Economic Development Assessment – SEDA), a także firmy Boston Consulting Group.

Zgodnie z przyjętym przez Autorów paradygmatem badawczym w sposób systemowy dochodzą oni do złożenia elementów socjomasowego, socjoenergetycznego i socjostrukturalnego oraz socjokulturowego: „Jest to złożenie wsparte na Prokreacji i Edukacji, Dostatku i Dobrobycie, Wolności i Odpowiedzialności, Prawie i Praworządności. A ponieważ złożenie to obejmuje dobra intelektualne (duchowe), cielesne i materialne składające się na szczęście (wg Arystotelesa) zdaje się być jednocześnie złożeniem bezpieczeństwu podobnym" (s. 194).

Podsumowując, książka odnosi się do bezpieczeństwa społecznego i socjalnego w bardzo specyficzny sposób – z nastawieniem filozoficznym i cybernetycznym, próbując sytuować to w ramach securitologii. Jak dowodzą Autorzy: „Bezpieczeństwo bywa ostatnio rozpatrywane jako własność bytu osadzonego w Warunkach Początkowych Wszechświata (masie, energii i przestrzeni oraz czasu), pierwszych przyczynach wskazywanych przez Arystotelesa (materialnej, sprawczej i formalnej oraz celowej) i elementach systemu wyróżnianych przez cybernetykę społeczną (socjomasę, socjoenergię, socjostrukturę i socjokulturę)" (s. 202). Proponują ujęcie holistyczne bezpieczeństwa oraz jego oparcie na wartościach preferowanych we współczesnych społeczeństwach liberalnych. Uznają w związku z tym, że prokreacja i edukacja oraz

dostatek i dobrobyt w głównej mierze odnoszą się do bytu i definiują bezpieczeństwo socjalne. Natomiast prawo i ustrój oraz wolność, równość, braterstwo i odpowiedzialność są warunkami bytowania, które definiują bezpieczeństwo społeczne. Twierdzą ponadto, że na tych filarach opiera się dzisiejsze społeczeństwo informacyjne.

Recenzowana monografia napisana została w oparciu o reprezentatywnie dobraną literaturę naukową i dokumenty, w tym krajowe i międzynarodowe strategie bezpieczeństwa i rozwoju. Łączy elementy wiedzy z zakresu filozofii, kulturoznawstwa, politologii, prawa, ekonomii, a nawet demografii. Ułatwieniem w toku narracji są liczne materiały poglądowe w postaci rysunków i tabel. Można ją polecić wszystkim zainteresowanym szeroką problematyką bezpieczeństwa społecznego.

Michał Rudnicki, Janusz Świniarski

Filary securitologii społecznej

Dom Wydawniczy Elipsa

Warszawa 2020

Liczba stron: 219

ISBN: 978-83-8017-371-2

Szanowni Państwo,

mamy przyjemność zaprosić Państwa na VII Ogólnopolską Konferencję Naukową organizowaną przez Instytut Nauk o Bezpieczeństwie Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Przyrodniczo – Humanistycznego w Siedlcach z cyklu **„Bezpieczeństwo informacyjne"** na temat: **„Cyberprzestrzeń jako pole zmagań o bezpieczeństwo informacyjne"**. Współorganizatorami Konferencji są: Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania Wojskowej Akademii Technicznej, Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej, Wydział Nauk Społecznych Uczelni Społeczno-Medycznej w Warszawie, Instytut Nauk Społecznych Akademii Katolickiej w Warszawie, Instytut Analizy Ryzyka, Instytut Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, Instytut Nauk o Wychowaniu Akademii Ignatianum w Krakowie, Kolegium Studiów Zarządzania i Bezpieczeństwa Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, Centralna Biblioteka Wojskowa, Polskie Towarzystwo Nauk o Bezpieczeństwie.

Planowane rozważania, analizy i dyskusje chcemy skoncentrować wokół następujących obszarów tematycznych:

- prawnych i instytucjonalno-organizacyjnych uwarunkowań zapewniania bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni,
- przestępczości w cyberprzestrzeni,
- walki informacyjnej i dezinformacji,
- obecnych i przyszłych korzyści związanych z informacyjnym wykorzystaniem cyberprzestrzeni,
- szans, wyzwań i zagrożeń wynikających z stosowania nowych technologii w infosferze.

Żywimy nadzieję, że podjęte w trakcie konferencji problemy, stanowić będą nie tylko źródło poznania, ale także impuls do refleksji nad znaczeniem sfery informacyjnej i jej współczesną percepcją w kontekście bezpieczeństwa.

Konferencja odbędzie się w dniu **12 maja 2022 r.** i będzie realizowana w trybie stacjonarnym w siedzibie Centralnej Bibliotece Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, ul. Ostrobramska 109, 04-041 Warszawa.

Opłatę konferencyjną w wysokości 300 zł należy przelać na konto:

73 1050 1025 1000 0090 8072 3324

Z dopiskiem: **Konferencja „Bezpieczeństwo informacyjne".**

Teksty zgłoszone do publikacji po dokonaniu ich oceny i przyjęciu przez Komitet Naukowy zostaną umieszczone w dwóch zbiorowych monografiach pokonferencyjnych, które będą wydane przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach w trzecim kwartale 2022 r.

Osoby zainteresowane opublikowaniem swoich referatów proszone są o kontakt najpóźniej do dnia 20 kwietnia 2022 r. z Wiceprzewodniczącą Komitetu Organizacyjnego dr Darią Krzewniak drogą mailową: daria.krzewniak@uph.edu.pl lub telefoniczną: 513 647 173.

Gotowe teksty, przygotowane zgodnie z wymogami i wzorami, które zostaną przekazane zainteresowanym, należy przesłać na adres Wiceprzewodniczącej Komitetu Organizacyjnego dr Maryli Fałdowskiej: maryla.faldowska@uph.edu.pl najpóźniej do dnia **20 czerwca 2022 r**.

Zgłoszenia dotyczące udziału w konferencji przyjmowane będą do **10 kwietnia 2022 r.**

Partnerami medialnym konferencji są:

- czasopismo naukowe „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności",
- czasopismo naukowe „Doctrina. Studia społeczno-polityczne",
- czasopismo naukowe „Security Review".

Przewodniczący Komitetu Naukowego

dr hab. prof. uczelni Stanisław Topolewski

Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego

dr hab. prof. uczelni Włodzimierz Fehler

Czasopismo naukowe Security Review

Instytut Analizy Ryzyka
Sp. z o. o.
ul. Sucharskiego 2
35-225 Rzeszów

Redaktor Naczelny:
Anna Kardasz-Gefert
mail: annakardasz9@gmail.com

Redaktor Techniczny: Kamil Gefert

Sekretarz: Dorota Michalak

www.securityreview.pl